

організація тексту; плавність переходу від одного логічного абзацу тексту до іншого; словесне подання основної ідеї. Не другорядними є і темп мовлення, вимова, інтонація, навіть тембр голосу диктора.

Після аудіювання виконують вправи на перевірку розуміння прослуханого. Метою цих завдань є не подолання труднощів аудіювання, а використання прослуханого тексту при виконанні різних семантичних, лексичних чи граматичних вправ. Вони є тим мостом, який забезпечує плавний перехід від вироблення однієї мовленнєвої навички до іншої. За допомогою таких вправ можуть вироблятися навички говоріння (обговорення прослуханого чи відповіді на запитання), письма (перекази чи інші письмові вправи) і навіть читання (використання друкованих записів текстів вже після їх прослуховування).

У минулому методика трактувала аудіювання тільки як частину таких навичок, як говоріння і читання. Але в реальному житті є багато ситуацій, у яких ми відіграємо роль лише слухачів, наприклад, при прослуховуванні лекцій, фільмів, радіо- чи телепередач. У навчальних закладах програми з вивчення іноземних мов передбачають розвиток навичок аудіювання різними способами, залежно від поставлених цілей. Проте, які б цілі не переслідувались, без слухання неможливе ні говоріння, ні читання. Аудіювання є самостійною навичкою, яка тісно переплітається з іншими мовленнєвими навичками.

1. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. London & New York, 1992. 2. Widdowson H.G. *Teaching Language as Communication*. Oxford University Press, 1978. 3. Гарнопольский О.В. *Методика обучения английскому языку на первом курсе технического вуза*. К., 1989. 4. Китайгородская Г.А. *Методика интенсивного обучения иностранным языкам*. М., 1986. 5. Казымура З. *Communicative Approach to English Language Teaching // Тези 3-ї міжнар. конф. "Комп'ютерна лінгвістика та викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах"*. Львів, 1998. 6. Казимира З. *Методика формування і вдосконалення навичок усного мовлення та аудіювання: комунікативний підхід // Матеріали міжнар. наук.-методичної конф. "Сучасні технології навчання англійській мові"*. Дніпропетровськ, 1997.

ДО МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД УКЛАДАННЯ ПОСІБНИКІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

© Качор М.В., 2000

ДУ "Львівська політехніка"

Мовне середовище, у якому перебуває людина, відіграє визначальну роль при вивченні іноземної мови. Безперечно, що найефективніше вивчати іноземну мову у країні її носіїв, як це і роблять на мовно-туристичних курсах у більшості країн світу. Проте для досягнення максимальної ефективності в умовах іншомовного середовища навчання іноземної мови повинно мати системний характер. Від мовного середовища значною мірою залежать методика викладання та структура навчальних посібників. Прекрасні зарубіжні посібники часто виявляються малоефективними, заплутаними або нецікавими, особливо для початківців, через відсутність чіткої системності викладу і

опрацювання навчального матеріалу, оскільки призначені вони для використання в одномовному середовищі. Багато зарубіжних спеціалістів, зокрема фахівці Гьоте-Інституту (Німеччина), все більше схиляються до думки, що навчальні посібники з іноземних мов повинні укладатись у країні, у якій їх будуть застосовувати, оскільки тоді будуть враховані національні особливості, специфіка системи освіти тощо.

Недостатня кількість наявних підручників, особливо з німецької мови, змушує окремих фахівців займатись укладанням власних навчальних посібників. Проте ґрунтовний аналіз цих публікацій і наявних підручників з німецької мови та практика їх використання виявили ряд основних недоліків:

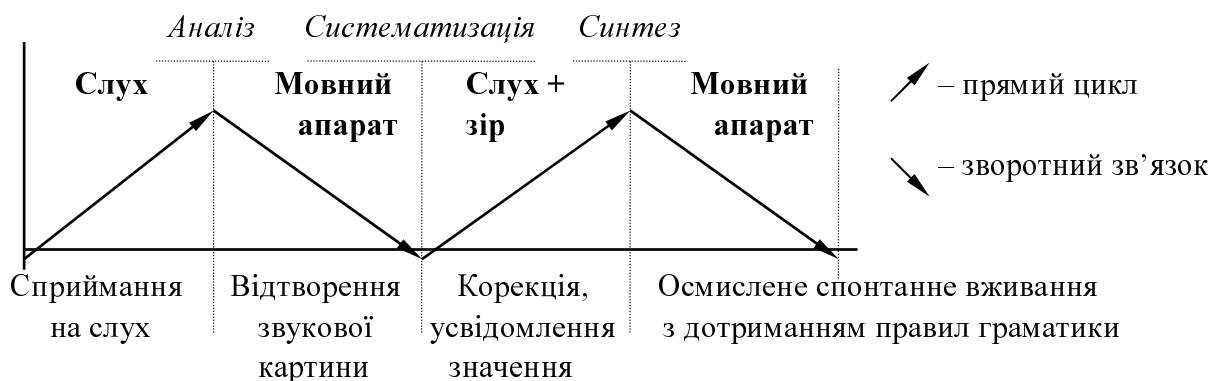
- занадто об'ємні традиційні тексти, перевантажені статистичним матеріалом;
- їх доволі стандартна псевдокомунікативна тематика майже не дає уявлення про дійсні реалії життя у країні та за кордоном, старанно обминаючи висвітлення проблемних ситуацій, знижуючи тим самим до мінімуму мотивацію навчання та можливість для розвитку комунікативних навичок;

- кількість лексико-граматичних та комунікативних вправ явно недостатня для ефективного засвоєння навчального матеріалу з виходом на рівень комунікації;

- майже відсутній чіткий системний підхід до взаємозв'язку між граматикою, лексичним матеріалом, тренувальними вправами, базовим текстовим матеріалом та ін.

Більшість авторів підручників не враховують психологічні аспекти вищої нервової діяльності людини, які є визначальними при будь-якому процесі навчання. Тому розглянемо можливий варіант структури підручника з німецької мови для навчальних установ нефілологічного профілю.

Із семи основних органів відчуття людини під час вивчення мови активно беруть участь лише два: зір та слух. При тому слух відіграє основну, а зір – допоміжну роль. Якщо прослідкувати як малі діти від 1 до 5 років навчаються розмовляти, виявиться, що у цьому процесі чергуються прямий цикл і зворотний зв'язок, тобто при прямому циклі беруть участь органи відчуття, відбувається відбір інформації для оброблення, а при зворотному зв'язку відпрацьовуються моторні реакції для формування комунікативних навичок. Між цими півперіодами відбувається аналіз звукової картини, її систематизація відповідно до мовленнєвої ситуації та синтез із граматичними правилами. Коли дитина вже вміє писати, то у 1 півперіоді основну роль поряд зі слухом може відігравати і зір – графічна картинка допомагає швидше запам'ятати звукову. У графічному відображенні цей процес має циклічний характер:

Беручи за основу цей природний механізм формування мовної системи, навчальний матеріал можна розподілити орієнтовно на такі основні групи:

- базові тексти, зокрема діалоги, репортажі та ін.;
- лексико-граматичні вправи;
- комунікативні вправи, зокрема перекази текстів та проблемні завдання;
- письмові завдання.

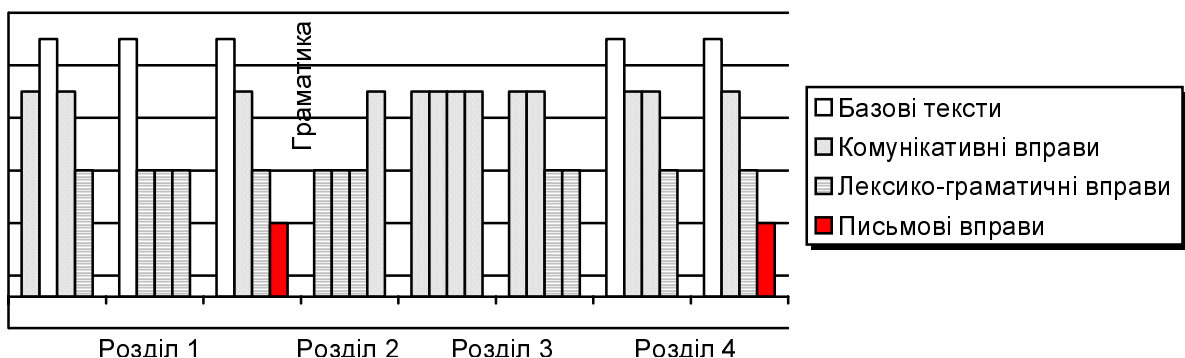
Навчальний матеріал для кожної теми доцільно розділити на чотири розділи з однаковою структурою для кожної теми. Перший розділ є перехідним між попередньою та наступною розмовними темами і може містити 3-4 базові тексти, бажано у вигляді діалогів, сценок, інтерв'ю, репортажів, коротких повідомлень із взаємодоповнюваним змістом. Обсяг усіх текстів не повинен перевищувати 150 рядків. Ці тексти повинні містити також основну частину нової лексики до теми. Тут потрібно уникати наведення статистичних та інших інформаційно насичених даних. Після кожного тексту потрібно обов'язково подавати кілька лексичних вправ на перевірку розуміння змісту. В кінці розділу доцільно мати одне-два комунікативні завдання на переказ змісту базових текстів.

У другому розділі подається систематизований повний список нової лексики до теми із фразеологічними зворотами, новий граматичний матеріал із мовними зразками та 3-4 лексико-граматичні вправи для первинного закріплення.

Третій розділ служить для розвитку комунікативних навичок на основі введеної лексики, граматичних явищ та текстового матеріалу. Цей матеріал опрацьовується на основі 7-10 комунікативних та 3-5 лексико-граматичних вправ до теми.

Четвертий підсумковий розділ базується на 1-2 коротких, які завершують тему, текстах довідкового типу, загальним обсягом до 100 рядків. Крім них, тут вміщені 4-5 комунікативних вправ проблемного типу, 2-3 лексико-граматичні вправи та 2-3 письмові завдання.

Кількість текстів першого та четвертого розділів може бути збільшена, проте без суттєвого зростання їх загального обсягу. У додаткових розділах можна подати тексти підвищеної складності для читання. Кількість тренувальних вправ, зокрема письмових, можна збільшити, орієнтуючи їх на різний рівень мовної підготовки учнів, забезпечуючи тим самим індивідуальний підхід до навчання. Графічно структуру підручника можна зобразити так:

При такій подачі навчального матеріалу його структура буде максимально наближена до природного процесу мислення і буде набагато легше сприйматися.

Наведемо приклад можливого розташування навчального матеріалу до однієї з розмовних тем:

Розділ	Базові тексти	Комунікативні вправи	Лексико-граматичні вправи	Письмові вправи
1	2	3	4	5
I	Текст А – до 60 рядків	1. Скажіть, будь ласка, ... Чи Вам відомо, що ... Знаєте Ви, що ...	1. Текст з пропусками – до 10 рядків 2. Дайте правильну відповідь (так / ні) 3. Мультивправи	
	Текст Б – до 50 рядків		1. Текст з пропусками - до 10 рядків 2. Вставте слова ... 3. Мультивправи	
	Текст В – до 40 рядків	1. Переказ змісту текстів за планом / без плану 2. Що Ви думаєте з цього приводу ... (до 5 проблемних запитань)	1. Підберіть відповідник ... 2. Дайте відповідь на запитання ... 3. Чи є ці вислови у тексті (так / ні)	Поставте 10 питань до текстів
II Глосар до теми				
			1. Підберіть відповідники до слів 2. Вставте пропущені букви 3. Дайте повну відповідь на запитання 4. Вставте відповідні форми	
Введення граматичних тем				
		Перекажіть прослуханий / прочитаний текст (до 5 хв), вживаючи такі вирази / граматичні форми ...	1-2 вправи до кожної граматичної теми	
III		1. Складіть короткі сценки до теми (до 10 реплік) 2. Висловіть свою думку стосовно змісту текстів А-В 3. Що Ви знаєте про ... 4. Обміркуйте такі питання (5-6 проблемних питань на тему) 5. Чи згодні Ви з тим, що ... (до 15 висловів) 6. Висловіть свою думку про такі ситуації (5 - 6 ситуацій) 7. Інсценуйте розмову із іноземцем на таку тему (3-4 теми)	1. Дайте відповіді на наступні запитання (до 15 запитань) 2. Перекажіть зміст прослуханого тексту. Використайте при тому такі вирази ...	Прочитайте (прослухайте) текст і передайте письмово його зміст

1	2	3	4	5
IV	Текст Г – до 50 рядків	1. Перекажіть текст за складеним планом 2. Що Ви можете сказати про ... (5-6 проблемних тем)	1. Знайдіть у тексті відповіді на такі запитання 2. Логічно розташуйте подані речення (до 10)	Поділіть текст на логічні частини і назвіть їх
	Текст Д – до 50 рядків	Складіть короткі повідомлення на тему ...	1. Це можна сказати по-іншому ... 2. Завершіть речення ... (до 10 речень) 3. Перекладіть речення на рідну мову ...	Перекладіть речення на іноземну мову (до 10 речень)

Jürgen Weigmann. Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache. Hueber-Verlag, Ismaning, 1992.

ДО СТРУКТУРИ ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЗН

© Качор М.В., Нестерова Т.І., Головка Н.П., 2000

ДУ “Львівська політехніка”

Історія методики налічує численні методи навчання іноземним мовам, від найбільш традиційних до екзотичних. Кожен з цих методів мав свої позитивні та негативні сторони, проте універсальності так і не було досягнуто. Але чи потрібно це? В результаті аналізу різноманітних методик навчання чужоземним мовам напрошується висновок, що взагалі не існує такої єдиної універсальної методики, адже сам процес навчання в своїй основі залежить від багатьох чинників, які часто не враховуються або ними легковажать, а саме:

- одно- чи багатомовного середовища;
- системного чи періодичного процесу навчання;
- психофізіологічних та вікових якостей особи, яка навчається;
- її психічної сумісності з особою, яка навчає;
- структури іноземної мови;
- мотивації вивчення мови;
- внутрішніх національних та кланових традицій, суспільно-політичних процесів у суспільстві чи його прошарку, які зумовлюють відповідне відношення до самого предмету навчання (тобто “потрібно” чи “не потрібно” вчити конкретну чужоземну мову);
- економічного стану та стану технологічного розвитку суспільства тощо.

Без ґрунтовного аналізу цих основних чинників не можна однозначно надавати перевагу тій чи іншій методиці навчання, орієнтуючись лише на тимчасову “моду”, впадаючи при тому у непотрібну ностальгію чи захоплюючись екзотичним та скороспілим “новаторством”. Єдиним критерієм застосування тих чи інших методик,